

дум, а також пожертвувань населення було виконане основне завдання реформи – створити новий тип правоохоронних органів – міліцію, що на відміну від царської поліції, обиралася і діяла на демократичних засадах.

Список використаних джерел:

1. Андреев А.М. Местные советы и органы буржуазной власти (1917 г.) / А.М. Андреев. – М., 1983. – 334 с.
2. Державний архів Полтавської обл. (далі – ДАПО). – Ф. 772. – Оп. 1. – Д. 5. – 38 с.
3. ДАПО. – Ф. 772. – Оп. 1. – Д. 9. – 126 с.
4. Державний архів Сумської області. – Ф. 120/177. – Оп. 1. – Д. 2. – 24 с.
5. Ерошкин Н.П. История дореволюционной России / Н.П. Ерошкин. – М.: «Высшая школа», 1968. – 352 с.
6. Звягинцева А.П. Организация и деятельность милиции Временного правительства России в 1917 году Текст.: дис. ... канд. ист. наук / А.П. Звягинцева. М.: [б.и.], 1972. – 192 с.
7. Известия Харьковского губернского общественного комитета. – 24.03.1917. – С. 3.
8. Центральний Державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України). – Ф. 996. – Оп. 1. – Д. 20. – 61 с.
9. ЦДАВО України. – Ф. 1457. – Оп. 1. – Д. 3. – 145 с.
10. ЦДАВО України. – Ф. 1486. – Оп. 1. – Д. 1. – 87 с.
11. ЦДАВО України. – Ф. 1486. – Оп. 1. – Д. 2. – 16 с.
12. ЦДАВО України. – Ф. 2111. – Оп. 1. – Д. 1. – 78 с.
13. Южный край. – № 13922. – 9.03.1917 г. – С. 5.
14. Южный край. – № 13924. – 10. 03.1917. – С. 2.
15. Южный край. – № 13926. – 11.03.1917. – С. 2.
16. Южный край. – № 13930. – 13.03.1917. – С. 4.
17. Южный край. – № 13940. – 19.03.1917. – С. 3.

Булах Т.Д.

аспірант,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ДЕРЖАВНО-ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА В УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ В 1950-1960 РОКАХ

На даний час в Україні залишається відкритим та нагальним питання реформування освітньої сфери. Період 1950–1960 рр. характеризувався змінами та нововведеннями у всіх сферах життя українського суспільства. Саме в той час пройшов складний і багатосторонній процес перебудови середньої школи, коли було вироблено нові принципи реорганізації системи освіти, що вимагали від держави збільшення матеріальних витрат на будівництво нових шкіл, забезпечення їх необхідним новим обладнанням, а також кваліфікованими педагогічними кадрами. Використання цього досвіду може дати можливість уникнути помилок у реформуванні освітньої сфери сучасної України.

Метою дослідження є аналіз заходів держави спрямованих на перебудову освітньої системи в 1950–1960 рр.

У зазначений період проводилася певна робота щодо відновлення й розширення мережі народної освіти, завершення формування єдиної радянської системи по всій території України.

Основною ланкою освітніх процесів в селах УРСР на початку періоду «відлиги» виступала середня школа, яка протягом наступних років пережила низку реформ. До 1958 року всі загальноосвітні школи за своєю структурою розподілялися наступним чином. Діти молодшого шкільного віку (7-10 років) відвідували початкову школу, в якій вони навчалися чотири роки. Наступна ланка – загальна обов'язкова семирічна школа для дітей віком від 7 до 13-14 років, а потім йшла середня (десятирічна) школа для дітей молодшого віку від 7 до 17–18 років [2, 19]. За 1953–1957 роки найбільш істотною зміною в навчальному плані середньої школи стало запровадження ручної праці в початкових класах, а також практичних занять учнів V–VII класів у майстернях і на шкільних навчально-дослідних ділянках [3, с. 99].

У грудні 1958 р. Верховна Рада СРСР ухвалила закон «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про подальший розвиток системи народної освіти в СРСР» У квітні 1959 відповідний закон було прийнято Верховною Радою Української РСР. Згідно з цими законами, передбачалася структурна перебудова загальноосвітньої школи, введення восьмирічного загального навчання, перетворення 10-річних шкіл на 11-річні, створення матеріальної бази для оволодіння учнями шкіл однієї з масових професій, зміна мовного режиму школи. Стратегічним напрямком роботи у школі закон визначив політехнізацію, зміцнення зв'язків школи з виробництвом. З цією метою в школах водилося виробниче навчання [4, с. 451].

У 1959 році Рада Міністрів УРСР затвердила інструкції про облік дітей шкільного віку (від 7 до 15–16 років), поклавши відповідальність за охоплення їх навчанням на виконкомів місцевих Рад, що дало змогу більш організовано проводити навчальний процес [5, с. 116].

Найважливішим завданням за даним документом була «підготовка учнів до життя, суспільно-корисної праці, подальше підвищення рівня загальної і політехнічної освіти, підготовка освічених людей, які б добре знали основи наук. Виховання молоді у дусі глибокої поваги до принципів соціалістичного суспільства, в дусі ідей комунізму» [6, с. 8–9]. Іншими словами, Закон був призначений зробити молодих людей слухняними творцями радянської системи.

Створювалися також школи інтернати, класи продовженого дня тощо. Найбільш шкіл-інтернатів було відкрито 1959 р, а наступні роки відбувалося уповільнення темпів їх організації. Поступове зменшення мережі шкіл-інтернатів було пов'язано з вкрай слабкою навчально-матеріальною базою для їх функціонування. відсутністю підготованих кадрів учителів та вихователів, низьким рівнем виховної роботи, труднощами із забезпеченням учнів харчуванням [4, с. 453].

Держава, яка економить на фінансуванні освіти, постійно зменшуючи цю квоту допустимих меж деструктивно впливає, як на загальний рівень освіти суспільства, так і на його культуру. Наслідком таких незначних капіталовкладень стало зниження темпів шкільного будівництва. Впродовж 1950-х – першої половини 60-х рр. все ще залишилося багато аварійних та не пристосованих до занять приміщень

У такій ситуації основним джерелом поліпшення матеріальної бази шкіл і дошкільних закладів залишилося будівництво шкіл на кошти колгоспників. Постановою Ради Міністрів УРСР від 30 квітня 1958 року за № 506 «Про будівництво шкіл в Українській СРСР за рахунок коштів колгоспникам і

надання колгоспам допомоги в шкільному будівництві», заохочувалася таке будівництво.

Однак, в цілому, незважаючи на постанову РМ УРСР, колгоспи республіки мали обмежену можливість забезпечити ці будови матеріалами, обладнанням, і тому спорудження шкіл у більшості випадків тривало більше 3–5 років [7, с. 113].

Перехід до нової системи навчання здійснювався поступово, спочатку в молодшій школі, а потім у старших класах. Змін також зазнали навчальні плани (у I–IV класах було введено елементи вивчення історії та природознавства, а у V–VIII збільшилась кількість математично-природничих годин за рахунок зменшення гуманітарних) та підручники, які були пристосовані до нових навчальних програм.

Для того, щоб тісніше поєднати радянські школи із життям, з 15–16 років середня освіта молоді мала здійснюватись «на основі поєднання навчання з продуктивною працею для того, щоб вся молодь у цьому віці включалась у суспільно корисну працю» [6, с. 9].

Слід зазначити, що практика запровадження виробничого навчання існувала ще з 1954/ 1955 навчального року. Воно проводилось в VIII–X класах. Введення виробничого навчання в школах керувалося постановами XX з'їзду КПРС. Влада наполягала на перебудові навчально-виховної роботи в середній школі для більшої виробничої спеціалізації для того, щоб юнаки і дівчата, які закінчували десятирічку, мали добру загальну освіту, що відкривала шлях до вищої. Разом з тим, молодь мала бути підготовлена до практичної діяльності, тому що більша частина випускників школи відразу залучалася до праці в різних галузях народного господарства [8, с. 82]. Після введення в дію нових освітніх реформ такий вид навчання став одним із головних пунктів для виконання навчального плану в старших класах, надаючи сільській молоді спеціалізовану освіту, і тим самим припиняючи її міграцію в місто.

Школи, які перейшли на програму виробничого навчання мали спеціальні навчальні плани, згідно яких у VIII–X класах на виробниче навчання відводилось по 6 годин на тиждень. Навчальне навантаження зросло на 2 години, а заняття з таких дисциплін як українська і російська література, фізика, хімія, історія, іноземна мова були скорочені. Програмою також передбачалась виробнича практика для учнів VIII –IX класів тривалістю 25 робочих днів [5, с. 117].

Поширеною формою освіти в сільській місцевості протягом 1950-х-1960-х років стали школи сільської молоді. У них особи, які закінчили семирічну школу і працювали в колгоспі могли отримати середню освіту та підвищити свою кваліфікацію [3, с. 101]. Найчастіше такі школи були вечірніми або заочними, розташовувались як окремий навчальний заклад або як організовані класи при початкових, семирічних, середніх школах. Існував і різновид вечірніх шкіл сільської молоді – навчальні комбінати. У них одночасно з загальноосвітньою підготовкою учні підвищували свій політичний рівень.

В цілому, в період «відлиги» пройшов складний процес перебудови середньої школи. Із 1958 року замість семирічного навчання вводилось обов'язкове восьмирічне, а повну середню освіту можна було здобути у три етапи: отримавши повну середню освіту, продовжуючи навчання у школі сільської чи робітничої молоді або у трудовій політехнічній школі із виробничим навчанням.

Реформа освіти внесла помітні зміни у розвиток сільської середньої школи. Було, хоча і частково, вирішено такі важливі проблеми як перехід на однозмінне навчання, організація шкіл-інтернатів, покращення дитячого харчування у сільських школах, тощо. Обов'язковим у старших класах стало і виробниче навчання, яке існувало у сільській місцевості у формі учнівських виробничих бригад. Завдяки йому сільські старшокласники отримали можливість здобути перші професійні навички.

Список використаних джерел:

1. Березняк Е.С. Пути развития всеобщего образования на Украине / Березняк Е.С. – К.: Радянська школа, 1964. – 129 с. : табл. – Бібліограф в підряд. прим.
2. Федоренко Я.А. Зміни в культурно-духовному житті українського селянства в період хрущовської «відлиги»: дис. ... канд. іст. наук. спец. / Федоренко Я.А. – Черкаси, 2009. – 227 с.
3. Історія українського селянства: Нариси: В 2 т. / НАН України; Інститут історії України / В. Смолій (відп. ред.) – К. : Наукова думка, 2006. Т. 2. – 652 с.
4. Бондар А.Д. Народна освіта і педагогічна наука в Українській РСР 1917-1967 рр. / Бондар А.Д. – К.: Радянська школа, 1967. – 483 с. : табл. – Бібліогр. в підр. прим.
5. Закон про зміцнення школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в СРСР. – К.: Держполітвидав УРСР, 1959. – С. 8-9.
6. Романюк І.М. Шкільне будівництво на селі в 1950-х – першій половині 60-х років // Український селянин. – 2002. – № 5 – С. 113-116.
7. XX съезд Коммунистической партии Советского союза. – Офиц. Изд-во – М. – 1956. – С. 82. – (сборник документов).

Костенко А.В.

*молодший науковий співробітник,
Херсонський обласний краєзнавчий музей*

«МАЛЮНОК, НАРОДЖЕНИЙ СВІТЛОМ»: НАРИС СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ІСТОРІЇ ФОТО

Будь-яке значне зрушення в науці, як і в інших сферах людської діяльності, викликає інтерес до своїх витоків. Такий інтерес є і до візуальної історії, яку ми, слідом за Юлією Степановою, визначимо як один із самостійних напрямків сучасного історичного знання, де об'єктом дослідження є людина, а методом пізнання – сукупність прийомів роботи з візуальним джерелом [5, с. 2]. В сучасній науці візуалістика виникає як продовження (або ж різновид) соціокультурної історії та розвивається під впливом постмодерної методології. Візуальні методи надають дослідникові засоби для розуміння текстів культури, декорування образів соціальних відносин та особистого досвіду. Предметом візуальної історії є різні субдисципліни історії соціокультурної: історія побуту та повсякденності, родинна, гендерна, міська історія та безліч інших, що відображені у візуальному джерелі, яке існує в досліджуваній час. До теми методології візуальної історії та до концептуальних публікацій, що, спираючись на класичні західні праці з візуальних студій, намагаються вказати шляхи «опанування нового простору» в історичних дослідженнях, ми вже зверталися [4], але є сенс розглянути також історію розвитку джерельної бази візуалістики, а насамперед – історію фотоджерел. Актуальним, на нашу думку, є визначення специфіки